

LOTTERI INSPEKTIONEN

Lotteriinspektionens allmänna råd för lotterier som anordnas med stöd av 16 § lotterilagen (1994:1000) registrering enligt 17 § samt tillståndsfria lotterier enligt 19 och 20 §§ lotterilagen.

Enligt beslut av Lotteriinspektionens styrelse
den 7 juni 2005.

Innehållsförteckning

1. Definitioner	4
1.1. Egentliga lotterier	4
2. Tillstånd	4
2.1. Ansökan	4
3. Registrering	5
3.1. Ansökan	5
4. Insatser, vinster m.m.	5
4.1. Insatser	5
4.2. Vinster	5
5. Försäljningstid vid tillstånd och registrering	5
5.1. Tillstånd	5
5.2. Registrering	6
5.3. Förlängning av fastställd försäljningstid	6
5.4. Vinstutlämningstid	6
6. Skälig avkastning (endast vid tillstånd enligt 16 §)	6
6.1. Avkastning	6
7. Kontroll	7
7.1. Kontrollant	7
8. Lotter	7
8.1. Godkända lotter	7
8.1. Lottryck	8
9. Dragning	8
9.1. Allmänt	8
9.2. Förhandsdragning	9
9.3. Efterhandsdragning	9
9.4. Exempel på dragning	9
10. Tillståndsfria lotterier enligt 19 och 20 §§	10
10.1. Lotter	10
10.2. 19 § reglerar ideella organisationers rätt att anordna lotterier utan tillstånd eller registrering	10
10.3. 20 § reglerar möjligheterna för andra än ideella föreningar att anordna lotteri	11
10.3.1. Offentlig nöjeställning	11
10.3.2. Offentlig tillställning till förmån för ett allmännyttigt ändamål	11
10.3.3. Allmän sammankomst för framförande av konstnärligt verk till förmån för ett allmännyttigt ändamål	11
10.4. Övrigt	11
Bilaga 1	13
Schematisk översikt av 19 och 20 §§	13

Bilaga 2.....	15
Förslag på villkor för tillståndslotterier.....	15
Bilaga 3.....	17
Regler och praxis för lotterier och tävlingar.....	17
1. Lotterier.....	17
1.1 Lotterilagstiftningen.....	17
1.2 Inget krav på vinstsyfte	17
1.3 Allmänheten.....	17
1.4 Lotteri eller tävling.....	18
1.5 Vissa tillståndsfria lotterier.....	19
1.6 Kedjebrevsspel.....	20
1.7 Främjande.....	20
1.8 Straff.....	21
1.9 Mer information	21
2. Pristävlingar i marknadsföring/reklam.....	21
2.1 Krav på prestation.....	21
2.2 Praxis enligt marknadsföringslagen (MFL).....	22
2.3 Marknadsföringens utformning	22
2.4 Presentation av marknadsföringen	22
2.5 Övriga krav.....	23
2.6 Pristävling riktad till barn.....	23
3. Gåvoutdelningar.....	24
4. Skatt	24

1. Definitioner

1.1. Egentliga lotterier

Med egentligt lotteri avses lotteri som avgörs genom lottning, gissning, vadhållning eller liknande förfaranden samt marknads- och tivolinöjen. Dessutom innefattas i begreppet egentligt lotteri vadhållning i samband med idrottstävling som bedrivs i en kommun.

Gissningstävling och vadhållning bör kunna accepteras med rimliga insatser och vinster, när goda kontrollmöjligheter finns. En plan för uppläggning av lotteriet bör finnas och alternativa vinstplaner beroende på antalet insatser bör kunna tillåtas. Vadhållning i samband med idrottstävling som bedrivs i en kommun är tillåten med stöd av 16, 17 §§ eller 19 § lotterilagen.

Även motionsbingo är ett egentligt lotteri. Motionsbingo bör kunna accepteras utan att en plan fastställts i förväg i fråga om vinsternas antal. Kontrollant bör därför efter varje motionsbingotillfälle kunna få förrätta efterhandsdragning av vinster bland insamlade nitlotter.

Då kan kontrollanten verka för lagens krav på att minst 35 % och högst 50 % av insatsernas värde går tillbaka till deltagarna. Märk dock undantagen från kravet på vinstutdelning i 19 och 20 §§ lotterilagen.

PM vad gäller skillnaden mellan lotteri och tävling, se bilaga 3.

2. Tillstånd

2.1. Ansökan

Ansökan om tillstånd enligt 16 § lotterilagen görs hos kommun, länsstyrelse eller Lotteriinspektionen (se 39, 40 och 41 §§ lotterilagen) på särskild blankett. Till ansökan bifogas protokollsutdrag med beslut om att anordna lotteriet och förslag på lotteriföreståndare samt en kalkyl för lotteriet. Stadgar (om de inte redan finns hos myndigheten) och verksamhetsberättelse med ekonomisk redovisning skall också inlämnas.

Tillstånd kan förenas med villkor, se bilaga.

3. Registrering

3.1. Ansökan

Ansökan om registrering enligt 17 § lotterilagen görs på särskild blankett hos den nämnd som kommunen bestämt. Till ansökan bifogas samma handlingar som för tillståndsansökningar, förutom kalkyl.

4. Insatser, vinster m.m.

4.1. Insatser

Med insatsernas värde avses beräknad omslutning om det för lotteriet finns en i förväg fastställd plan. I de fall omslutningen inte kan beräknas, exempelvis vid gissning och vadhållning, avses med insatsernas värde faktisk omslutning. En startavgift anses till hela sitt belopp vara insats i lotteriet.

4.2. Vinster

Vinst som utgörs av pengar i ett registreringslotteri får uppgå till högst ett basbelopp. Anvisningar, exempelvis presentkort, bör gälla minst tre månader från den dag då vinsterna skall vara avhämtade. De bör förses med tydlig uppgift om giltighetstiden. I annat fall gäller allmän preskriptionstid om tio år.

Värdet på varuvinst bör upptas till detaljhandelspris. Kan detta inte fastställas, får värdet tas upp till inköpspriset. För konst- eller hantverksalster eller skänkt föremål, till pris som fastställs efter värdering av kontrollant eller opartisk sakkunnig.

5. Försäljningstid vid tillstånd och registrering

5.1. Tillstånd

Försäljningstid för lotterier fastställs av tillståndsmyndigheten för att lottköparna skall känna till under vilken tid lotter får säljas, när dragning beräknas ske och under vilken tid vinster kan hämtas ut. Även ur kontrollsynpunkt är det viktigt att ett lotteri är avgränsat i tiden.

Försäljningstiden i ett lotteri bör anpassas efter lotteriets omfattning och art. Normalt bör inte längre försäljningstid än tre månader beviljas. I lotterier av större omfattning och i lotterier med försäljning från lottförsäljningsautomat, där konkurrens inte råder om försäljningsplatserna, bör en längre försäljningstid kunna medges.

5.2. Registrering

Försäljningstiden bestäms av kontrollanten. Vid efterhandsdraget lotteri bör försäljningstiden anpassas efter lotteriets omfattning och art. Normalt bör inte längre försäljningstid än tre månader beviljas.

I lotterier av större omfattning och i lotterier med försäljning från lottförsäljningsautomat, där konkurrens inte råder om försäljningsplatsen, bör en längre försäljningstid kunna medges.

5.3. Förlängning av fastställd försäljningstid

Förlängning av fastställd försäljningstid bör endast ges då det finns särskilda skäl, eftersom osäkerhet annars kan uppstå på lotterimarknaden och allmänhetens tillit till föreningslivets lotterier kan minska. Särskilda skäl kan vara händelser som inte kunde förutses vid ansökningstillfället t ex problem med tryckeriet eller andra händelser som ligger utanför lotterianordnarens kontroll.

Ansökan om förlängd försäljningstid skall ha gjorts i så god tid före den fastställda försäljningstidens slutdag att beslut dessförinnan kan meddelas.

5.4. Vinstutlämningstid

Vinstutlämning bör ske under minst en månad efter försäljningstidens slut.

6. Skälig avkastning (endast vid tillstånd enligt 16 §)

6.1. Avkastning

Enligt lotterilagen fordras, för att tillstånd skall kunna beviljas för ett lotteri, att det kan antas att lotteriet kommer att ge sökanden skälig avkastning. Den i samband med ansökan ingivna kalkylens tillförlitlighet skall bedömas av tillståndsmyndigheten. Viktig bedömningsgrund är också resultatet i lotterier som organisationen tidigare sålt. Tillståndsmyndigheten bör även se till att kostnader för reklam, administration, försäljning m m inte är oskäligt höga.

Tillståndsbeslutet kan innehålla villkor som syftar till att säkerställa att föreningen får en skälig avkastning av lotteriet. Vid tillståndsprövningen skall också göras en bedömning av att överskottet kommer att användas för det aktuella allmännyttiga ändamålet.

7. Kontroll

7.1. Kontrollant

Inom varje kommun och länsstyrelse bör det finnas en välutbildad grupp kontrollanter. Myndigheterna är ansvariga för kontrollanternas utbildning. En kontrollant skall ha den kunskap och de erfarenheter som behövs för uppgiften.

Kommunen bör organisera kontrollen av föreningslivets lotterier genom att inom kontrollantgruppen fördela de föreningar som bedriver lotterier. Samma kontrollant bör kontrollera en förenings samtliga lotterier.

Kontrollant har rätt att få arvode för varje lotteri, som kontrollen avser. Arvodet bestäms av tillstånds- respektive registreringsmyndigheten och skall betalas av den som anordnar lotterierna. Arvodet bör sättas i förhållande till lotteriets beräknade omslutning, normalt tre procent (inkl sociala avgifter). Arvodet bör dock maximeras vid stora lotterier.

Kontrollanten bör få ersättning för resor som företas för kontroll. Arvode och reseersättning bör betalas efter avlämnad redovisning för varje lotteri.

8. Lotter

8.1. Godkända lotter

Förslutna lotter som används i lotterier skall enligt lotterilagen vara av godkänd typ. Det är Lotteriinspektionen som utfärdar typgodkännande. Förteckning över typgodkända lotter finns hos inspektionen samt på vår hemsida www.lotteriinspektionen.se. För efterhandsdragna ”öppna” lotter hänvisar Lotteriinspektionen till **Lotteriinspektionens villkor för lotter och slumpalsgeneratorer** om vinstvärdet överstiger 1 000 kronor. (Finns på vår hemsida att ladda ner)

Lotterna bör vara numrerade löpande i åtskilda serier eller i en följd för hela lotteriet utom vad gäller symbollotter, motionsbingobrickor eller tombolalotter med vinst- och nitlotter. Numren bör utgöra underlag för dragning.

8.1. Lottryck

Vad avser förslutna lotter bör anges i villkoren till tillstånd/registrering, att lottsedel skall innehålla tryckt uppgift om namn på den/de förening/ar som anordnar lotteriet, uppgift om lottpris, tillstånds-/registrerings- myndighet, datum för tillstånd/registrering, försäljningstid och LN-nummer.

Öppna lottsedlar bör innehålla de nämnda uppgifterna förutom LN-nummer.

Vinstandelen i procent av omslutningen skall vara tryckt på lotten, om inte uppgift om detta är anslaget på den plats där lotteriet bedrivs.

Om vinstutlämningen inte sker i omedelbar anslutning till försäljningen bör uppgift om vinstplan, tid och plats för vinstutlämning samt sista vinstutlämningsdag antingen tryckas på lotten eller tillkännages på annat sätt vid lottförsäljningen.

Vid efterhandsdragna lotterier bör på lottsedeln dessutom tryckas tid för dragning samt tid och sätt för publicering av dragningslista. Om lottlistor används, d v s listor där köpare antecknar sig för lottnummer, bör dessa innehålla de uppgifter som nämns i första stycket. Lottlistor skall stämpas eller signeras av kontrollanten.

I lotterier där lottförsäljningen sker med lottförsäljningsautomat eller från lottbod eller från annat fast försäljningsställe bör det även på försäljningsstället finnas uppgift om anordnare, lottpris, vinstplan samt dragningslista om denna inte är tryckt på lotten.

För lotter som inte säljs från fast försäljningsställe bör dragningslista med vinstplan kostnadsfritt tillhandahållas lottköparen vid försäljningen, om inte uppgifterna är tryckta på lotten.

9. Dragning

9.1. Allmänt

Alla lottnummer som ingår i ett lotteri bör läggas till grund för dragningen och samma vinstnummer får endast förekomma en gång i ett lotteri eller i en serie, om det inte av ansökan och tillstånd framgår annat. Dragningen bör börja med högsta vinsten och därefter i fallande ordning.

9.2. Förhandsdragning

I lotteri med lotter numrerade i en följd eller i serier bör kontrollanten förrätta slumpmässig dragning sedan lotterna blandats omsorgsfullt i dennes närvaro. Undantag kan göras om Lotteriinspektionen beslutat på annat sätt i typgodkännandet.

9.3. Efterhandsdragning

I ett lotteri som endast har några få vinster, exempelvis en bil och ytterligare någon eller några vinster bör efterhandsdragning förrättas.

Kontrollanten skall förrätta slumpmässig dragning efter försäljningstidens slut. Dragningen bör alltid ske öppet och i närvaro av lotteriföreståndaren och kontrollanten. Om dragning sker med hjälp av teknisk utrustning, t ex dator, skall denna vara typgodkänd av Lotteriinspektionen. jfr 14 § lotterilagen.

9.4. Exempel på dragning

Använd knappsatser. Två satser med 100 knappar, numrerade 00-99, samt eventuellt en, numrerad 0-9. Ett lotteri på 10 000 lotter dras på följande sätt: Drag en knapp ur sats 1 och en knapp ur sats 2, lägg upp knapparna framför er på bordet. Läs numren på knapparna i den ordning ni bestämt. Eventuellt kommer nr 28 upp i sats 1 och nr 64 ur sats 2. Då blir vinstnumret 2864. Om nr 00 skulle dras ur båda satserna (0000) finns ju ingen lott med det numret; 0000 får då gälla som nummer 10 000 eftersom det numret skall ha samma chans att vinna. När numret antecknats läggs knapparna tillbaka och blandas med övriga innan nästa nummer dras. Småvinsterna i ett lotteri brukar av praktiska skäl dras med hjälp av slutnummer. Vid ett lottantal av 10 000 innebär ett nummer med två siffror 100 vinster. Drar man slutnummer med tre siffror används en knappsats 0-9 och en sats 00-99. När slutnumret skall innehålla två siffror räcker det med en sats 00-99.

Det är lämpligt att sådana knappsatser finns hos tillståndsmyndigheten för kontrollanternas räkning.

10. Tillståndsfria lotterier enligt 19 och 20 §§

10.1. Lotter

I förhandsdragna lotterier får endast typgodkända lotter användas. På lottsedlarna skall anges LN-nummer, anordnare och lottpris. I stället för anordnare kan anges leverantör/återförsäljare, kompletterat med internt kodnummer eller liknande.

Vad gäller öppna, efterhandsdragna lotter (OBS gäller endast 19 §) skall lottpris och anordnare vara tryckt på lotten.

10.2. 19 § reglerar ideella organisationers rätt att anordna lotterier utan tillstånd eller registrering

Lotteriet får endast bedrivas i samband med tillställning eller sammankomst som sammanslutningen anordnar eller deltar i. I uttrycket delta i bör man väga in mer än ren lottförsäljning. Som exempel kan nämnas försäljning av klubbattiraljer, reklam för sammanslutningens verksamhet och liknande. Uttrycken tillställning och sammankomst har inte kommenterats i lagmotiven. Exempel kan vara olika typer av marknader, tipspromenad, idrottsevenemang och liknande.

Tillståndsfria lotterier får anordnas vid alla typer av bingospel.

Försäljningsområdet är begränsat till det område inom vilket tillställningen eller sammankomsten anordnas.

Om tillställningen således arrangeras i t ex Folkets Park är försäljningsområdet begränsat till parkområdet. Vid försäljning utanför området skall 16 § eller 17 § tillämpas.

Bestämmelsen om vinstandel gäller endast sådana lotterier där fast vinstplan finns.

Vinsterna dras offentligt före tillställningens, sammankomstens eller bingospelets slut för dagen, om vinstdragningen inte redan har ägt rum före lottförsäljningen.

10.3. 20 § reglerar möjligheterna för andra än ideella föreningar att anordna lotteri

10.3.1. Offentlig nöjeställning

Detta begrepp har tolkats att avse tillställningar som kräver polismyndighetens tillstånd enligt ordningslagen, t ex tävlingar, uppvisningar i sport och idrott, danstillställningar, tivolinöjen och festtåg, marknader och mässor. Det finns inget krav vad gäller ändamålet med tillställningen. Således kan t ex en skolklass eller privatperson anordna en offentlig dans och där sälja lotter. Ett enskilt vinstintresse kan alltså ligga bakom lotteriet.

10.3.2. Offentlig tillställning till förmån för ett allmännyttigt ändamål

I begreppet offentlig tillställning inryms dels offentliga nöjeställningar, dels tillställningar såsom syföreningsauktioner, välgörenhetsbasarer och liknande. I denna punkt finns kravet att tillställningen skall ske till förmån för allmännyttigt ändamål. För att klargöra detta begrepp måste man se till reglerna i 15 §.

10.3.3. Allmän sammankomst för framförande av konstnärligt verk till förmån för ett allmännyttigt ändamål

Uttrycket konstnärligt verk avser såväl musikaliska framträdanden som diktläsning och liknande muntlig framställning. Hit räknas också cirkus- och teaterföreställning. Formen och inte kvaliteten är avgörande.

10.4 Övrigt

Tillställningen eller sammankomsten skall vara huvudattraktionen och lotterierna endast utgöra ett inslag i evenemanget.

Försäljningsområdet är begränsat till det område inom vilket tillställningen eller sammankomsten ordnas. Om tillställningen således anordnas i t ex Folkets Park är försäljningsområdet begränsat till parkområdet. Försäljning som äger rum utanför området måste ske med stöd av 16 § eller 17 §.

Vinsterna skall utgöras av varor eller tjänster. Presentkort eller liknande bör undvikas.

Den som deltar i lotteriet skall omedelbart kunna se om han vunnit och genast få ut sin vinst. Endast förhandsdragna lotterier får således anordnas. Det innebär även att t ex pil- och bollkastning, skjutbanor och liknande kan anordnas trots att någon förhandsdragning inte har skett i dessa fall.

2005-06-08

Diarienummer: 531/2005

Resultatet deltagaren uppnår är då dragningen och jämförs med förhandsdragning.

Bilaga 1

Schematisk översikt av 19 och 20 §§

	<u>19 §</u>	<u>20 §</u>
<i>När kan lotteriet anordnas</i>	1. Tillställning eller sammankomst som en sammanslutning anordnar eller deltar i. Gäller endast förening som avses i 15 § 1:a stycket	1. Offentlig nöjeställning 2. Offentlig tillställning till förmån för ett allmännyttigt ändamål
	2. Alla slag av bingospel	3. Allmän sammankomst för framförande av konstnärligt verk till förmån för ett allmännyttigt ändamål.
<i>Summa insatsbelopp</i>	Saknas	Saknas
<i>Högsta insats</i>	1/6 000 basbelopp	1/6 000 basbelopp
<i>Högsta vinstvärde</i>	1/6 basbelopp	1/ 60 basbelopp
<i>Summa vinstvärde</i>	Max 50 % och lägst 35 % av insatsernas värde om antalet insatser och vinster samt värdet av dessa är bestämda enl. uppgjord plan	Samma
<i>Vinster</i>	Alla slags vinster	Endast varor eller tjänster
<i>Vinst- och insatsplan</i>	Krävs inte	Krävs inte
<i>Försäljningsområde</i>	Området för tillställning respektive sammankomst OBS dock att lottlistor får börja påtecknas 4 veckor innan	Området för tillställning respektive sammankomst

tillställningen/
sammankomsten äger rum

Godkända lottyper

Förslutna ska vara
typgodkända

Förslutna ska vara
typgodkända

Dragning

Offentlig dragning före
tillställningens/
sammankomstens/
bingospelets slut om det inte är
fråga om förhandsdragna lotter

Endast förhandsdragning

Lottryck

Förhandsdragna lotter
LN-nummer, anordnare,
lottpris.

Vinstandelen anges eller anslås

Efterhandsdragna lotter
Lottpris, anordnare
Vinstandelen anges eller anslås

Förhandsdragna lotter
LN-nummer, lottpris,
Anordnare. Kan anges
leverantör/återförsäljare
kompletterat med med internt
kodnummer eller liknande.
Vinstandelen anges eller anslås

Bilaga 2

Förslag på villkor för tillståndslotterier

1. Anvisningar, exempelvis presentkort, skall gälla minst tre månader från den dag då vinsterna skall vara avhämtade.
2. Värdet på varuvinst skall upptas till detaljhandelspris. Kan detta inte fastställas, får värdet tas upp till inköpspriset eller för konsthantverksalster eller skänkt föremål, till pris som fastställs efter värdering av kontrollant eller opartisk sakkunnig.
3. Lotteri i annat lotteri tillåts inte som vinster.
4. Hyra för lottförsäljningsplats (lokal/plats- och kioskhyra) skall vara bestämd för tid (dag, vecka, månad) och alltså inte anpassas till omslutningen eller försäljningsresultatet.
5. Kostnader för löner/försäljningsarvoden, kontrollantarvoden samt sociala avgifter skall belasta lotteriet.
6. Eventuellt serviceföretags del av lotterimedlen skall uppgå till sammanlagt högst åtta procent av intäkterna från faktiskt försålda lotter. Skriftligt avtal skall finnas och skall granskas av tillståndsmyndigheten.
7. Lottsedlar och annat lottmaterial skall inköpas till marknadspris. Eventuell rabatt skall redovisas och tillföras lotteriet.
8. Vinster som inte utgörs av pengar eller gåvor skall inköpas till konkurrenskraftiga priser. Eventuella rabatter skall redovisas och tillföras lotteriet.
9. Ett lotteri skall redovisas skilt från föreningens övriga räkenskaper. Om medel från lotteriet inte fortlöpande sätts in på av föreningen disponerat konto, skall minst 25 procent av intäkterna från försålda lotter snarast, dock senast 14 dagar efter det att lotteriet slutsålts, sättas in på föreningens ordinarie konto.
10. Föreningen skall redovisa lotteriet till kontrollanten senast tre månader efter den i tillståndet angivna sista försäljningsdagen, vid

registrering tre månader efter försäljningstidens slut. Nettobehållningen skall därvid vara överförd till föreningens ordinarie konto. Den som efter registrering anordnar lotterier enligt 17 § skall senast den 15 februari varje år till kontrollanten redovisa de lotterier som har anordnats under föregående kalenderår.

11. Vid dragning gäller att alla lottnummer som ingår i ett lotteri skall läggas till grund för dragningen och samma vinstnummer får endast förekomma en gång i ett lotteri eller i en serie. Dragningen bör börja med högsta vinsten och därefter i fallande ordning.

12. Vid förhandsdragning gäller:
I ett lotteri med lotter numrerade i en följd eller i serier skall kontrollanten förrätta slumpmässig dragning sedan lotterna blandats omsorgsfullt i dennes närvaro.

Vid efterhandsdragning gäller:

I ett lotteri som endast har några få vinster, exempelvis en bil och ytterligare någon eller några vinster skall efterhandsdragning förrättas.

I ett traditionellt lotteri skall kontrollanten förrätta slumpmässig dragning efter försäljningstidens slut. Dragningen skall alltid ske öppet och i närvaro av lotteriföreståndaren och kontrollanten. Om dragning sker med hjälp av teknisk utrustning, t ex dator, skall denna vara typgodkänd av Lotteriinspektionen.

Bilaga 3.

Regler och praxis för lotterier och tävlingar

Med anledning av att det förekommer ett stort antal arrangemang i olika media och i olika sammanhang, t ex i marknadsföring, som kan betraktas som lotterier eller tävlingar har Konsumentverket/KO, Riksskatteverket och Lotteriinspektionen i samarbete sammanställt följande information.

1. Lotterier

1.1 Lotterilagstiftningen

Reglerna för lotterier finns i lotterilagen (1994:1000). Enligt 3 § lotterilagen avses med lotteri en verksamhet där en eller flera deltagare, med eller utan insats, kan få en vinst till ett högre värde än vad var och en av de övriga deltagarna kan få. Till lotteri hänförs

- 1) lottning, gissning, vadhållning och liknande förfaranden,
- 2) marknads- och tivolinöjen,
- 3) bingospel, automatspel, roulettspel, tärningsspel, kortspel, kedjebrevsspel och liknande spel.

Vid bedömningen av om en verksamhet är ett lotteri skall hänsyn tas till verksamhetens allmänna karaktär och inte endast till den större eller mindre grad av slump som finns i det enskilda fallet.

Huvudregeln är att lotterier inte får anordnas utan tillstånd (9 § lotterilagen). Tillstånd kan i princip endast beviljas ideella föreningar med allmännyttig verksamhet (15 § lotterilagen), det är således inte tillräckligt för tillstånd att lotteriets avkastning tillfaller välgörande ändamål.

1.2 Inget krav på vinstsyfte

Av definitionen i 3 § lotterilagen kan utläsas att ett arrangemang kan vara ett lotteri även om det inte kostar något att delta i arrangemanget. Det krävs inte heller att anordnaren på något annat sätt tjänar pengar på arrangemanget. Det finns med andra ord inget krav på vinstsyfte för att ett lotteri i lotterilagens mening skall föreligga.

1.3 Allmänheten

Lotterilagen reglerar i princip endast lotterier som är anordnade för allmänheten (1 § lotterilagen). För att ett lotteri *inte* skall anses anordnat för

allmänheten krävs att deltagarna i lotteriet utgör en klart avgränsad och sluten krets samt att de har någon form av påvisbar inbördes gemenskap. Även om lotteriet är anordnat för en sluten krets krävs således att denna krets är liten för att arrangemanget skall falla utanför lotterilagens tillämpningsområde. Länsrätten i Västerbottens län (mål nr 1781-98) har bedömt att ett lotteri som anordnades för en förenings medlemmar var anordnat för allmänheten trots att föreningen endast hade ca 190 medlemmar och endast 15-20 medlemmar deltog vid varje lotteritillfälle. Lotterier för anställda eller medlemmar av en viss bransch kan således utgöra vad som i lotterilagen menas med lotterier anordnade för allmänheten.

1.4 Lotteri eller tävling

Huvudregeln är att ett arrangemang som avgörs av ett slumpmoment är ett lotteri medan ett arrangemang som avgörs av ett prestationsmoment är en tävling. För att ett prestationsmoment skall föreligga krävs att vinnaren utses genom att deltagarnas individuella prestationer bedöms enligt vissa på förhand bestämda grunder. Slumpen får inte i någon nämnvärd grad påverka utgången. Prestationsmomentet kan t ex vara att skriva en slogan, lösa en gåta eller måla en sommarbild.

Arrangemang kan konstrueras på så sätt att de innehåller en kombination av prestations- och slumpmoment. Enligt praxis är arrangemanget totalt sett att anse som ett lotteri om prestationsmomentet föregår slumpmomentet, medan det skall anses som en tävling om slumpmomentet föregår prestationsmomentet – såvida inte antalet tävlingsdeltagare genom slumpmomentet begränsas så mycket att samtliga dessa deltagare tillförsäkras vinster. I det senare fallet har nämligen vinnargruppen bestämts redan i och med slumpmomentet. En konsekvens av detta är att om flera deltagare i ett prestationsarrangemang har uppnått samma eller likvärdigt resultat, och detta resultat är det vinnande, bör alla dessa deltagare få ett likvärdigt pris. I annat fall bör de skiljas åt genom en utslagstävling eller något annat prestationsmoment. Om de skiljs åt med hjälp av lottning eller annat slumpförfarande övergår tävlingen till att bli ett lotteri enligt ovan beskrivna bedömning av kombinationer av prestations- och slumpmoment.

Exempel: Gissningar av olika slag, t ex att ange ett visst datum när en händelse kommer att inträffa, antalet föremål i en burk eller vikten på en gris är lotterier. Andra exempel på gissning är att köpmän lovar pengarna tillbaka till dem som handlar den dag som ger den högsta eller den lägsta dagskassan under en viss period. Exempel på lotteri i form av lottning är då deltagarna svarar på ett antal frågor eller deltar i något annat slags prestationsmoment men vinnaren utses efter lottning på ett stort antal rätta svar. Andra

exempel på lottning är att det först öppnade rätta svaret vinner eller att den 30:e personen som kommer fram per telefon vinner. Det är också ett lotteri att slumpmässigt dela ut en vinst till någon av de som t ex lämnar sitt visitkort i en burk, skickar in ett vykort med sitt namn, svarar på en enkät, besöker en viss webbplats eller köper en viss produkt. Att slå vad om vilken dag isen kommer att brista eller företagsledaren kommer att avgå utgör också lotteri. Detsamma gäller vadhållning i samband med olika sportevenemang. Även aktietävlingar kan klassas som lotterier. Kammarrätten i Stockholm (mål nr 6764-2000) har bedömt ett arrangemang som gick ut på att deltagarna, bland de 35 mest omsatta aktierna, skulle välja ut de sju aktier som de trodde skulle gå bäst under en viss angiven period, vara ett lotteri.

1.5 Vissa tillståndsfria lotterier

I samband med utgivande av tryckt periodisk skrift eller i samband med sändning i radio eller TV får under vissa förutsättningar lotteri anordnas utan tillstånd, s k massmedialotterier (21 § lotterilagen). Sådana lotterier får emellertid endast ta sikte på att utse pristagare som har deltagit i en tävling som har anordnats i skriften eller i sändningen, t ex ett korsord eller en rebus. Det får inte krävas att deltagaren skall betala någon insats eller inneha skriften. Insats anses betalas om deltagaren ringer in sitt svar och en viss del av kostnaden för telefonsamtalet tillfaller anordnaren (betal samtal). Värdet av högsta vinsten får uppgå till högst 1/60 basbelopp, d v s högst ca 650 kronor¹. Vinsterna kan utgöras av pengar. Det bör observeras att lotterier på Internet inte omfattas av ovan nämnda undantag från tillståndskravet.

Exempel: Det är tillåtet att i en tidning ha ett korsord eller en frågetävling där vinnaren av 500 kr lottas fram bland alla inkomna rätta svar. Det är däremot inte tillåtet att i en tidning slumpvis lotta fram en vinnare bland t ex inskickade talonger med namn och adress, vissa bilnummer eller utdelade lottsedlar.

Vem som helst får också tillståndsfritt anordna lotterier i samband med offentlig tillställning (20 § lotterilagen). Begreppet offentlig tillställning har samma innebörd som i ordningslagen (1993:1617), t ex tivolin, offentliga danstillställningar och idrottsevenemang. Varje insats får högst uppgå till 1/6000 basbelopp (ca 6,50 kr) och värdet av den högsta vinsten får uppgå till högst 1/60 basbelopp (ca 650 kr)¹. Om antalet insatser och vinster samt värdet av dessa är fastställda enligt en uppgjord plan skall det sammanlagda

¹ Samtliga angivelser i kronor som avser del av basbelopp är uträknade från 2005 års prisbasbelopp enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring (39 400 kr).

värdet av vinsterna motsvara minst 35 procent och högst 50 procent av insatsernas värde.

1.6 Kedjebrevsspel

Enligt 7 § lotterilagen avses med kedjebrevsspel i lotterilagens mening spel i vilka vinstmöjligheterna huvudsakligen beror på antalet deltagare som efter hand inträder i spelet. Något slumpmoment i egentlig mening krävs inte för att ett kedjebrevsspel skall föreligga, däremot skall vinstmöjligheten och utdelningens storlek vara beroende av att kedjan av deltagare fortlöpande byggs upp och att samtliga deltagare i övrigt följer spelreglerna.

Viss Multi Level Marketing-verksamhet (s k MLM-verksamhet) kan bedömas som kedjebrevsspel eller liknande spel. Lotterilagen blir inte tillämplig enbart på grund av att försäljningsprovisioner fördelas efter en hierarkisk modell. Om verksamheten däremot huvudsakligen går ut på att fördela ”inträdesavgifter” eller liknande och inte på försäljning av varor eller tjänster, är det möjligt att den träffas av lotterilagens regler om kedjebrevsspel och liknande. Vägledande praxis på området saknas emellertid.

Tillstånd till kedjebrevsspel och liknande spel kan dock inte ges enligt lotterilagen. En verksamhet som kan definieras som kedjebrevsspel och liknande spel och som anordnas för allmänheten utgör således ett olovligen anordnat lotteri.

Deltagande i kedjebrevsspel och liknande spel är inte olagligt. Eftersom värkning av nya deltagare är en del av kedjebrevsspelets konstruktion kan inte värkningen i sig medföra att värkaren anses som anordnare eller medverkande till anordnande.

1.7 Främjande

Enligt 38 § lotterilagen är det inte tillåtet att främja deltagande i ett inom landet anordnat lotteri som inte är tillåtet eller ett utom landet anordnat lotteri. Främjande kan ske på olika sätt, t ex genom att sälja lotter eller delaktighetsbevis i lotterierna, genom att ta emot eller förmedla insatser eller genom att förmedla vinster. Vidare kan främjande ske genom att sprida inbjudan, plan, vinstförteckning, dragningslista eller liknande beträffande lotterierna. Det kan också ske genom annonsering eller annan spridning av meddelanden om lotteriet. Kammarrätten i Stockholm (mål nr 689-2001) har fastställt att annonsering på Internet via en s k banner på svensk webbplats för ett utländskt vadhållningsbolag utgör ett främjande. Det är med andra

ord inte tillåtet att på radio, i TV, i tidningar eller på Internet på något sätt göra reklam för utländska lotterier/vadhållningsbolag.

1.8 Straff

Den som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet olovligen anordnar lotteri eller den som i yrkesmässig verksamhet eller annars i förvärvssyfte uppsåtligen främjar deltagande i utom landet anordnat lotteri, om främjandet särskilt avser deltagande från Sverige, kan dömas till böter eller fängelse i högst två år.

1.9 Mer information

Lotterilagens fullständiga lydelse och mer information finns på www.lotteriinspektionen.se.

2. Pristävlingar i marknadsföring/reklam

2.1 Krav på prestation

I en pristävling skall man **prester**a något, t ex svara på kunskapsfrågor, skriva en slogan, hitta på ett namn eller lösa ett korsord. Vinnare skall utses genom att tävlingsdeltagarnas individuella prestationer bedöms enligt vissa, i förväg klart bestämda grunder. *Slumpen* får inte i någon nämnvärd omfattning påverka utgången av tävlingen – annars blir det hela att betrakta som ett lotteri.

Om flera deltagare har kommit fram till samma eller likvärdigt resultat som berättigar till pris blir konsekvensen att alla dessa deltagare skall få likadana eller likvärdiga priser. Denna situation löses genom att man skiljer deltagarna åt med en utslagstävling. De får alltså inte skiljas åt genom lottdragning eller annat förfarande där slumpen är den avgörande faktorn, för då blir tävlingen ett lotteri. Samma gäller om pristagare i en tävling utses genom lottdragning bland inlämnade rätta svar.

Ibland konstrueras pristävlingar så att ett lotterimoment kommer före själva prestationsmomentet för att få fram deltagare till en slutomgång. Avgörande för om detta skall anses vara lotteri eller tävling är hur utslagsgivande slumpmomentet är för att utse vinnare. Om antalet tävlingsdeltagare begränsas mycket starkt genom lottdragningen och samtliga tillförsäkras priser, bedöms det hela som ett lotteri eftersom gruppen av pristagare redan har bestämts i och med framlottningen av denna.

2.2 Praxis enligt marknadsföringslagen (MFL)

Det finns inga uttryckliga rättsregler för den som vill anordna en pristävling i kommersiellt syfte. Marknadsföring, som innehåller erbjudanden om att delta i en pristävling, regleras närmast av 13 § marknadsföringslagen (1995:450) om s k förmånserbjudanden. Enligt Konsumentverket/KO:s praxis skall i det följande närmare angivna grundläggande krav vara uppfyllda om pristävlingen skall anses förenlig med marknadsföringslagen.

2.3 Marknadsföringens utformning

Det finns inget hinder mot att förutsätta köp av en vara för att få delta i en pristävling. Marknadsdomstolen (MD 1997:18 KO./Spiesresor AB) har funnit att ett generellt förbud mot köptvång vid pristävlingar strider mot 13 § marknadsföringslagen. Däremot ställer nämnda paragraf höga krav på att korrekt och tydlig information skall lämnas i samband med erbjudanden om att delta i en pristävling. Marknadsdomstolen uttalade att en deltagare måste redan vid marknadsföringen kunna bilda sig en klar uppfattning om tävlingens karaktär och inriktning samt få information om vilka tävlingsmoment som ingår för att denne skall kunna bedöma erbjudandet i dess helhet. Vid marknadsföringen måste samtliga moment som tävlingen bygger på framgå, däribland tidsbegränsningar.

Om marknadsföring av en pristävling sker med hjälp av olika inslag i en kampanj skall enligt vedertagen praxis varje reklamhet vara vederhäftig i sig, eftersom den presumtive deltagaren inte kan förväntas ha en helhetsbild över ett marknadsföringsmaterial som består av flera olika delar. Brister i vissa delar av marknadsföringsmaterialet kan således inte anses vara avhjälpna genom hänvisning till andra reklamdelar, som ingår i en och samma kampanj.

2.4 Presentation av marknadsföringen

- Samtliga villkor, tidsgränser och andra begränsningar, för tävlingen skall redovisas tydligt och uttömmande
- Marknadsföring av pristävlingar får inte ge sken av att mottagaren är särskilt gynnad genom att ha blivit utvald utifrån andra än kommersiella urvalsmetoder när inte så är fallet
- Om deltagandet i tävlingen är förenat med köptvång skall tydlig information lämnas om kostnaden för att delta. Om denna kostnad kan variera skall ett prisexempel anges. Generellt gäller att huvuderbjudandet skall ges en lika

framträdande presentation som erbjudandet att vara med i pristävlingen (lockerbjudandet)

- Tävlingsuppgiften skall beskrivas utförligt och entydigt. Detta innebär att den tävlande måste kunna bilda sig en uppfattning om tävlingens karaktär och inriktning
- Information skall lämnas om hur bedömningen går till och vilka kriterier som är utslagsgivande
- Det skall framgå hur pristagare utses. Om en jury bedömer tävlingsbidragen bör ledamöterna i juryn namnges
- Upplysning skall ges om *var* och *när* namnen på pristagarna kommer att publiceras. Resultatet av tävlingen skall presenteras på lämpligt sätt, t ex i en dagstidning eller webbplats. Det räcker inte att bara meddela vinnarna
- Vinsterna skall beskrivas vad gäller värde, modell och liknande
- Information skall ges om att skatt kan komma att tas ut. För många kan det bli en kalldusch när man får veta att värdet av en vinst, t ex en långresa, skall beskattas.

2.5 Övriga krav

- Samma villkor skall gälla för alla som deltar i tävlingen
- Bedömningen av tävlingsbidragen måste vara opartisk. Deltagarna får inte utsättas för godtycke
- Tävlingen skall genomföras enligt de regler som arrangören från början utfäst sig att tillämpa.

2.6 Pristävling riktad till barn

När pristävlingar riktas till barn är det särskilt viktigt att tävlingen presenteras klart och lättfattligt och att tävlingen genomförs korrekt och på avsett sätt även om en tävling skulle locka till ett mycket stort deltagarantal. Särskilt höga vederhäftighetskrav ställs på information som riktar sig till barn och ungdom. Barns entusiasm och godtrogenhet får inte utnyttjas eller missbrukas. I vissa sammanhang kan det vara lämpligt att inhämta förälders samtycke, t ex när en vinst kan medföra effekter även för andra utöver barnet. När det gäller pristävlingar på Internet, som riktar sig till barn och ungdom, hänvisas till ”De Nordiska Konsumentombudsmännens gemensamma ståndpunkt om handel och marknadsföring på Internet”.²

² Denna gemensamma ståndpunkt finns på Konsumentverkets hemsida:

www.konsumentverket.se/mallar/sv/artikel.asp?lngArticleID=646&lngCategoryID=857

3. Gåvoutdelningar

Att skilja från lotterier och tävlingar är gåvoutdelningar enligt vissa på förhand bestämda principer. Utdelningsprinciperna får inte göras beroende av slumpen. Avsikten kan exempelvis vara att få en jämn geografisk spridning över landet eller en jämn fördelning mellan olika yrkesgrupper. Den kan också vara att premiera en viss grupp. Om man redan från början kan peka ut de personer som kan komma i fråga så är kraven på utdelningsprinciperna uppfyllda. Inget hindrar att själva fördelningen görs bland inkomna intresseanmälningar.

Exempel: Om en affär skickar alla personer boende i en viss kommun, födda ett visst år och med en viss taxerad inkomst, var sin present, så är det fråga om gåvoutdelning. Det är också fråga om gåvoutdelning om ett företag i markandsförings syfte skickar ut en lott som alla vinner samma värde på. Om en affär däremot annonserar om att ge de tio första kunderna en viss dag en present så är det fråga om lotteri, eftersom det i detta fall inte med säkerhet kan förutses vilka personer som kan komma i fråga.

4. Skatt

Vinst i svenskt lotteri eller på svensk premieobligation är inte skattepliktig enligt inkomstskattelagen (1999:1229). I stället ska anordnaren av lotteriet betala lotteriskatt i den utsträckning som framgår av lagen om (1991:1482) lotteriskatt. Ifråga om vinst i utländskt lotteri och vinst på utländsk premieobligation se www.skatteverket.se.

Till skillnad från vad som gäller för svenska lotterier och premieobligationer är vinster vid pristävlingar i regel skattepliktiga enligt inkomstskattelagen. En pristävling är ett arrangemang som åtminstone delvis bygger på någon form av prestation (jfr 1.4 och 2.1 ovan). Undantag från skatteplikt har gjorts för småvinster i annat än pengar och som inte hänför sig till anställning eller uppdrag. Det vanligaste är vinster vid idrottstävlingar. Sådana vinster är skattefria om de avser rena minnesföremål, t ex pokaler. För övriga vinster i föremål får värdet inte överstiga 0,03 prisbasbelopp avrundat till närmaste hundratal kronor, vilket motsvarar 1 200 kr.

Tävlingsvinster i övrigt är skattepliktiga och behandlas som vanlig lön. Vinnaren är skyldig att redovisa vinsten i sin självdeklaration och den som betalat ut vinsten är skyldig att lämna kontrolluppgift på vinsten. Utbetalaren av vinsten är också skyldig att betala arbetsgivaravgifter om vinsten överstiger 1 000 kr (alternativt 1 200 kr för vinst i annat än pengar).